

Privatarkiv nr. 94

Birger Martin Bergersen

Arkivkatalog

1927-1945

INNHold

INNLEDNING	2
BIRGER BERGERSEN - VITENSKAPSMANN OG POLITIKER	2
<i>Birger Martin Bergersen (1891-1977) .....</i>	<i>2</i>
<i>Hvalrådet .....</i>	<i>2</i>
<i>Forsyningsdepartementet .....</i>	<i>3</i>
OM ARKIVET	4
ARKIVET:	5
NORGES TANNLÆGEHØYSKOLE 1928-1937	5
HVALRÅDET 1929-1942	5
<i>Hvalrådets møter 1932-1942 .....</i>	<i>5</i>
<i>Internasjonale hvalfangstkonferanser 1937-1939 .....</i>	<i>5</i>
<i>Ulike saker angående regulering av hvalfangst m.m. ....</i>	<i>6</i>
SVALBARD OG JAN MAYEN 1928-1939	6
SELUNDERSØKELSER OG SELFANGST 1932-1940	7
FISKERISPØRSMÅL 1934-1942	7
FORSYNING- OG GJENREISNINGSDPARTEMENTET 1942-1945	7
ULIKE SAKER 1927-1944	8
AVISER OG AVISUTKLIPP 1932-1944	8
BØKER OG TIDSSKRIFT 1862-1940	9

INNLEDNING

BIRGER BERGERSEN - VITENSKAPSMANN OG POLITIKER

Birger Martin Bergersen (1891-1977)

Birger Martin Bergersen ble født den 25. juli 1891 i Kvæfjord, og var sønn av lærer og kirkesanger Hans Christian Bergersen og Ingeborg Kristine Heitmann. I 1930 giftet han seg med Benny Nicolaysen, og fikk to barn på 1930-tallet, ei jente og en gutt. Birger Bergersen ble kjent som vitenskapsmann og politiker (A).

Studier og senere yrkeskarriere førte Bergersen fra Kvæfjord til Oslo. Han avla læreskoleeksamen i 1915, men fortsatte studiene ved universitetet i Oslo og fikk graden cand.real. i 1925 med hovedfag i zoologi. I løpet av studietida fikk Bergersen stipendier til lengre studieopphold i utlandet - han studerte i København, Stockholm, Uppsala, Paris, og i 1926-27 fikk han Rockefellerstipend til et studieopphold i U.S.A.

I perioden 1925-1947 var Bergersen ansatt ved Norges Tannlægehøyskole, hvor han arbeidet ved anatomisk avdeling. I 1932 tok han doktorgraden, og ble samme år utnevnt til professor i anatomi. I årene 1939-1945 fungerte Bergersen som rektor, men krigen medførte et avbrudd og Bergersen måtte dra til London hvor han arbeidet i Forsyningsdepartementet fra 1942-45.

Etter krigen ble Bergersen først sendemann (1946) og senere ambassadør (1947) i Stockholm, hvor han hadde sitt virke fram til 1953. De neste syv årene (1953-1960) var han kirke- og undervisningsminister i Einar Gerhardsens arbeiderparti-regjering. Birger Bergersen døde i 1977.

Bergersen hadde en rekke offentlige verv både som vitenskaps-mann og politiker. Han var bl.a. medlem av den norsk-russiske selfangstkommisjonen fra 1926, medlem i sjøfartsmuseets styre fra 1928, medlem av Oslo bystyre for Arbeiderpartiet 1935-45, satt i Kulturutvalget for Arbeiderpartiet på 1930-tallet, var formann i Hvalrådet 1936-54, og president i den internasjonale hvalfangstkommisjon 1947-53.

Hvalrådet

Birger Bergersen ble utnevnt til formann i hvalrådet ved kongelig resolusjon i 1936. Samme år ble hvalrådet om-organisert, og formannsrollen ble tillagt større betydning i rådet. Formannen skulle blant annet representere Norge i internasjonale sammenhenger, og Bergersen ledet forhandlingene for Norge på de internasjonale hvalfangstkonferansene i London, Berlin og Oslo 1936-39. Den første internasjonale hvalfangstavtale kom som et resultat av konferansen i London i 1936.

Hvalrådet arbeidet for øvrig med spørsmål som angikk fangst-sesongens lengde, fredning av visse hvalarter, kontroll av fangsten etc.

Spørsmål om begrensning av hvalfangsten og fredning av enkelte arter opptok Bergersen, og han publiserte flere avhandlinger om hvalfangst i perioden 1937-48, både i innenlandske og utenlandske tidsskrifter.

Både som vitenskapsmann og i kraft av rollen som formann i Hvalrådet engasjerte Bergersen seg i spørsmålet om vern av dyrearter i nordområdene. På slutten av 1930-tallet arbeidet han med spørsmål som omhandlet Svalbard og Jan Mayen. Arkivet inneholder en artikkel han skrev om dette temaet i 1938.

Forsyningsdepartementet

Under krigen arbeidet Birger Bergersen ved Forsynings-departementet i London, sannsynligvis fra 1942-1945. Departementet var organisert i en rekke avdelinger og kontorer, og hadde bl.a. et hvalfangstkontor. Arkivmaterialet viser at Bergersen arbeidet med spørsmålet om gjenopptakelse av hvalfangsten etter krigen. Sentralt i den sammenheng var å erstatte de flytende hvalkokeriene som var gått tapt med nye, og slik sikre den norske hvalfangstindustrien for framtida. De norske myndigheter i London innledet et samarbeid med britene om gjenopptakelse av hvalfangst, og det ble nedsatt en norsk-britisk komite (Joint Committee) for å formalisere samarbeidet. Videre omhandler arkivmaterialet planer for og forberedelser til hvordan forsyninger skulle skaffes og distribueres etter frigjøringen.

OM ARKIVET

Arkivsakene etter Birger Bergersen ble innlevert Statsarkivet i Tromsø i tre omganger. Størsteparten av materialet hadde stått i kulverten under universitetsområdet, og ble innlevert i mai 1992. Senere ble tilvekst overført fra Tromsø Museum i mai 1993 og i juli 1994.

Arkivmaterialet omfatter perioden fra 1927-1945, og inneholder hovedsaklig materiale i forbindelse med Birger Bergersens tid som formann i Hvalrådet og fra hans arbeid i Forsyningsdepartementet i London under krigen. I tillegg inneholder arkivet Bergersens korrespondanse i forbindelse med yrket som professor i anatomi ved Norges Tannlægehøyskole.

Arkivet er ordnet kronologisk etter emne i følgende 8 serier:

- * Norges Tannlægehøyskole 1927-1937
- * Hvalrådet 1929-1942
- * Svalbard og Jan Mayen 1928-1939
- * Selundersøkelser og selfangst
- * Fiskerispørsmål 1934-1942
- * Forsyningsdepartementet 1942-1945
- * Ulike saker 1927-1944
- * Aviser og avisutklipp 1932-1944
- * Bøker og tidsskrift 1862-1940

Arkivet er ordnet og katalogisert av undertegnede, og utgjør 2,3 hyllemeter

Statsarkivet i Tromsø, 17. april 1998

Frøydis Antonsen

ARKIVET:

NORGES TANNLÆGEHØYSKOLE 1928-1937

- 1   1928-1937   Korrespondanse A-L
---
2   1929-1937   Korrespondanse M-Ø

HVALRÅDET 1929-1942

Hvalrådets møter 1932-1942

- 3   1932-1942   Møteinnkallelser, møtereferat, fangstavgifter m.m.
1936-1938   Hvalrådets organisering og mandat
1937-1938   Møtereferat
1937-1942   Møteinnkallelser og sakslister
1938-1939   Møtereferat og kart
---
4   1939-1940   Møtereferat
1940-1942   Møtereferat

Internasjonale hvalfangstkonferanser 1937-1939

- 1937   Rapport Londonkonferansen, del I
---
5   1937   Rapport Londonkonferansen, del II
1937   Rapport Berlinkonferansen
1937-1938   Rapporter Londonkonferansene
1938   Rapport Londonkonferansen
1938   Materiale i forbindelse med Londonkonferansen
1938   Rapport Berlinkonferansen
---
6   1938   Rapport fra de norsk-tyske drøftelsene angående London-avtalen
1938   Materiale til Oslokonferansen
1938   Referat fra innledende konferanse, Oslo

- 1939 Materiale til Oslokonferansen
 1939 Materiale til Oslokonferansen
-
- 7 1939 Materiale til Oslokonferansen
 1939 Rapport Londonkonferansen
 1939 Rapport fra den norske delegasjon i London

Ulike saker angående regulering av hvalfangst m.m.

- 1928-1929 Utenrikskomiteen, forhandlinger angående hvalfangst i Sydhavet, Bouvetøya
 1929-1937 Korrespondanse/notater angående hvalfangst m.m.
 1933-1939 Trykksaker angående hvalfangst
 1933-1934 Planlegging av biologisk laboratorium, Universitetet i Oslo
-
- 8 1935-1936 Regulering av hvalfangst m.m.
 1937-1938 Statens institutt for hvalforskning
 1937-1938 Hvalfangst, personlige notater til hvalfangstkonferansen i Oslo m.m.
 1937-1940 Polarklubben, polarforsknings-utstilling m.m.
 1939 Fangstforskrifter på Grønland
 1939-1940 Hval-lovgivning
 1939-1941 Lov om hvalfangst, budsjett m.m.
 1940 Svar på spørsmål fra Tyskland angående hvalfangst
 1940 Søknad om utreisetillatelse til Sverige i forbindelse med hvalsaker

SVALBARD OG JAN MAYEN 1928-1939

-
- 9 1928-1929 Rapport, Norges geografiske oppmåling på Svalbard
 1928-1929 Fugl på Svalbard og Jan Mayen m.m.
 1934-1936 Tamreinhold på Svalbard
 1935 Rapport, Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser
 1937 Utsetting av Moskusokse på Svalbard
 1937-1938 Sjøfugl - fangst av fugl
 1938 Artikkel "Om vern og utnyttelse av landpattedyr på Svalbard og Jan Mayen" av Birger Bergersen
 Udatert Artikler "Vilt sykdommer" og "Skade og nytte"
 1939 Korrespondanse, vern av vilt på Svalbard og Jan Mayen
 1939 Spørsmål om fredningsbestemmelser på Svalbard og Jan Mayen

SELUNDERSØKELSER OG SELFANGST 1932-1940

- 10 1932 Selundersøkelsene i Kvitsjøen og Vesterisen
1933-1934 Rapporter angående selundersøkelser i Kvitsjøen
1938 Rapport, sel og selfangst ved New Foundland
1938 Artikkel -"Undersøkelser over klapmytsen på Jan Mayen, i Grønlandsstredet, ved New Foundland
1939-1940 Spørsmål om offentlig vraking av selskinn

FISKERISPØRSMÅL 1934-1942

- 11 1934 Hovedinnstilling til utredning av spørsmål vedrørende fiskeribedriften
1940 Innstilling fra fiskerikomiteen
1940-1942 Situasjonsrapporter fra Fiskeridirektoratet

FORSYNINGSG- OG GJENREISNINGSDPARTEMENTET 1942-1945

- 12 1942-1945 Korrespondanse angående hvalfangst
1942-1944 Leith Ross-komiteen
1943 Leith Ross-komiteen
1943 Rapport for medisinaldirektoratet angående nordmenns hjemreise
1943 Amerikansk notat angående lufttransport
1943 Rapporter/korrespondanse angående fettforsyningen
1943-1944 Forsyninger fra The Scottish Co-Operative Wholesale Society
1943-1944 The Scottish Co-Operative Wholesale Society
1943-1944 Justisdepartementet - resolusjoner angående organisering av styre i Norge
1943-1944 Planer for gjenoppbygging
1943-1945 The Royal Institute of International Affairs, Chatham House

---

- 13 1943-1945 Nortraship - planer om gjenopptakelse av hvalfangst
1944 Rapporter angående beskjeftigelsesplanen
1944 Rapport - skogbrukstiltak som middel mot arbeidsløshet ved okkupasjonens opphør, av Rolf Spillhaug
Udatert Rapport - arbeidstiltak i jordbruket etter okkupasjonen, av Jon Leirfall
1944 Rapport - forsvarsplan ved frigjøring
1944 Krigsskadetrygden

- 1944 Det Kgl.Skipsfartsdepartement
 1944-1945 Innkjøp av avlsdyr fra Sverige m.m.
 1944-1945 Finnmark fylkesforsyning
-
- 14 1944-1945 Rapport forsyningsnemdene
 1944-1945 Matforsyninger, forsyninger generelt m.m.
 1944-1945 Hvalfangst, hvalkokerier
 1944-1945 Advokat Nerdrum angående hvalfangst m.m.
 1944-1945 Justisdepartementet - midlertidige vedtekter/anordninger
-
- 15 1945 Rapporter fra forsynings- og gjenreisningsdepartementet
 1945 Gjenoppbygging, matforsyning m.m.
 Udatert Geografisk beskrivelse av Oppland og Østfold fylker beregnet for de norske styrker

ULIKE SAKER 1927-1944

-
- 16 1927-1933 Det norske Sjøfartsmuseum
 1937-1939 Det norske Arbeiderparti - kulturutvalget
 1942-1944 Kringkastingsrådet, planer om oppbygging av NRK
 1943-1944 Norsk-britisk institutt
 1943-1944 Den danske klubb
 1943-1944 Krigshandlinger på Nordøst-Grønland
 1944 Personlig korrespondanse
 Udatert Reinslakteri Hardangervidda, fotografier

AVISER OG AVISUTKLIPP 1932-1944

-
- 17 1932-1941 Avisutklipp
 1944 Norges Nytt (juli-desember)
-
- 18 1939 Der Vierjahresplan
 20.05.1941 Deutsche Zeitung in Norwegen
-
- 19 1944 The New Statesman and Nation (januar-desember)

BØKER OG TIDSSKRIFT 1862-1940

- 20 1862 Gregersen,Emmanuel: Haand-Ordbog
1905-1930 Report on Norwegian Fishery and Marine - Investigations: Vol.II
No.3, vol.III No.3 vol.III No.10
1910 Simmel,Georg: Hauptprobleme der Philosophie
1917 Simmel,Georg: Grundfragen der Soziologie
1919 Krogsrud og Seip: Rettskrivningslære for riksmålet
1921 Verhandlungen der Zoologisch-botanischer Gesellschaft in Wien
- 21 1922 Vierteljahrschrift der Naturforschenden Gesellschaft
1922 Arthur Adler: Das Heutige Weltbild aus einem idealistischen Prinzip
1927 Reports on the Scientific Station of Fisheries
1934 Sebelien,H.: Noen forberedende arbeider for opprettelse av Norsk
Redningskorps
1933 Sømme, Jacob D: Ørretfiske
1934 Sonderabdruck aus Acta Pædiatrica, Vol XV, Supplementum I
1937 Veibel,Stig: Vejledning i organiske stoffers identifikation
1938 Fette und Seifen, 45.Jahrgang Heft 1
- 22 1937 Ustvedt, Hans Jacob:Uber die Untersuchung der Musikalischen
Funktionen bei Patienten mit Gehirnleiden Besonders bei Patienten
mit Aphasie
1944 Dodds,Harold W: Out of this Nettle, Danger
Udatert Broch,Hjalmar: Parasitter og mennesker. Artikkel
Udatert Bramsen,Alfred: Bliv rask. Helbredelsens ABC
- 23 1937-1944 Norsk geografisk tidsskrift